

Laodikiýa — Üçünji San

Düzgünler nämeler?

Jeff Pippenger

2023-08-30

“Biziň özümüz üçin hristiançylygyň nämeden ybaratdygyny, hakykatyň nämedigini, kabul eden imanymyzyň nähilidigini, Mukaddes Kitabyň kadalarynyň nämedigini — bize iň ýokary ygtyýarlyk tarapyndan berlen şol kadalary — bilmelidiris.” The 1888 Materials, 403.

Birnäçe ýyl bäri Future for America Ylham kitabyndaky ýedi ýygnagyň diňe bir resullaryň döwründen dünýäniň ahyryna çenli häzirki Ysraýylyň taryhyny däl, eýsem Musanyň döwründen başlap, Stefanyň daşlanmagyna çenli gadymy Ysraýyly hem aňladýandygyny kesgitleýär. Adventizmiň öňdebaryjylary bu hakykaty öwretmediler, emma olar bu hakykaty berkarar edýän ýörelgeleri düşündiler hem-de ulandylar. Isa başlangyçdan ahyry kesgitleýär, we gadymy Ysraýyl häzirki Ysraýyly aňladýar. Şonuň üçin häzirki Ysraýylyň pygamberlik häsiýetleriniň bir bölegi bolan islendik hakykat gadymy Ysraýylda hem bardy.

Millerçiler taryhyndan öň, ýedi ýygnak baradaky döp bolan mesihi garaýyş olaryň Ýuhannanyň döwründe Kiçi Aziýadaky hakyky ýygnaklary aňladýandygyny. Döp bolan garaýyş, aýry-aýry ýygnaklara berlen nesihatlaryň mesihi taryhynyň dowamynda dürli ýygnaklara degişli aýratyn nesihatlary hem aňladyp biljekdigine, şeýle hem şol bir nesihatlaryň we duýduryşlaryň aýry-aýry mesihiler üçinem degişlidigine düşünyärdi. Şeýle-de olar ýedi ýygnagyň şagirtleriň döwründen dünýäniň ahyryna çenli ýygnak taryhynyň ýedi döwrüni aňladýandygyna düşünyärdiler. Bu garaýyşlar Millerçiler taryhyndan öň bolupdy. William Millerden öň bar bolan döp bolan garaýyş emele getiren ýedi ýygnak baradaky şol dört ykrar “taryhyçylyk” esasynda Mukaddes Kitaby düşündirişe daýanýardy we daýanýar. Hut şol usulýet Hudaýyň perişdeleriniň William Milleri kabul etmäge ýolbaşçylyk eden usulýetidi.

“Kiçi Aziýanyň ýedi ýygnagy Mesihiň ýygnagynyň onuň ýedi görnüşindäki taryhydyr; ol ähli öwrüm-öwrülişlerinde, ähli rowaçlyklarynda we muşakgatlarynda, resullaryň günlerinden dünýäniň soňuna çenli dowam edýär. Ýedi möhür ýer ýüzüniň güýçleri we patyşalarynyň ýygnagyň üstünden geçiren işleriniň, hem-de şol bir döwürde Hudaýyň Öz halkyny goramagynyň taryhydyr. Ýedi surnaý ýer ýüzüne, ýagny Rim şalygyna iberilen ýedi aýratyn we agyr hökmleriň taryhydyr. Ýedi jam bolsa Papalyk Rime iberilen iň soňky ýedi beladyr. Bularyň arasynda başga-da köp wakalar garyşdyrylandyr; olar goşmaça derýajyklar kimin örülip, pygamberligiň beýik derýasyny doldurýar, ahyrynda bolsa bularyň hemmesi bakylygyň ummanyna baryp guýýar.”

“Bu, meniň pikirimçe, Ylham kitabyndaky Ýahýanyň pygamberliginiň meýilnamasydyr. Bu kitaba düşünmek isleýän adam bolsa, Hudaýyň Sözüniň beýleki böleklerini hem düýpli bilmelidir. Bu pygamberlikde ulanylýan şekiller we göçme manylar şol kitabyň özünde hemmesi düşündirilmeýär, eýsem olar beýleki pygamberlerde tapylmaly we Mukaddes Ýazgylaryň beýleki ýerlerinde düşündirilmelidir. Şonuň üçin, islendik bir bölege aýdyň

düşünje gazanmak üçin hem, Hudaýyň bütin Sözüni öwrenmegi niýet edendigi aýdyňdyr.”
William Miller, Miller’s Lectures, volume 2, lecture 12, 178.

Waýt aýal Mileriň öňe süren “taryhyçy” garaýyşyny goldaýar we tassyklaýar, ýöne ol Ylham kitabyňa Mileriň göreninden has çuňňur düşünje goşdy, çünki Miller mukaddes ýeri hakykatda nähili bolsa, şonuň ýaly tanamandy. Ol mukaddes ýeri ýer diýip düşünýärdi. Waýt aýal Isanyň Ylham kitabynda şekillendirilen pygamberlikleri beýan eden wagty, Mesihiň muny gökdäki Baş Ruhany hökmünde alyp barýan gullugy bilen baglanyşykly ýerine ýetirýändigine düşündi.

Ýahýa öwrülip, Mesihi görende, Ol ruhany lybaslarynda şemdänleriň arasynda gezip ýör, şemdänler bolsa mukaddes ýerde ýerleşendir; şonuň üçin bu ýagdaý Onuň asmana göterilişinden soňky, ýöne 1844-nji ýylda Iň Mukaddes Ýere geçmezinden öňki taryhy döwre degişlidir. Miller bu hakykatyň ähmiýetine düşünişip bilmändi. Tyndale, Luther ýa-da John Wycliffe, şeýle hem irki reformatorlaryň hiç biri-de oňa düşünişip bilmezdi. Hakykat kem-kemden açylyandyr, kämil güne çenli barha ýagtyrap, has-da ýagtyrap dowam edýändir.

“Robinson bilen Roger Williams tarapyndan şeýle ajaýyp goralan beýik ýörelge, ýagny hakykatyň barha açylyandygy we mesihçileriň Hudaýyň mukaddes Sözünden saçyp biljek ähli nury kabul etmäge taýýar durmalydygy, olaryň nesilleriniň nazaryndan sypdy. Reformasiýanyň bereketlerini kabul etmekde şeýle uly artykmaçlyga eýe bolan Amerikanyň protestant ýygnaqlary, şeýle hem Ýewropanyňkylar, özgertme ýolunda öňe gitmegi başarmadylar. Wagtal-wagtal täze hakykaty yglan etmek we köp wagtdan bäri saklanyp gelnem ýalňyşlygy paş etmek üçin birnäçe wepaly adamlar ýüze çykan hem bolsa, köplük, Mesihiň günlerindäki ýehudiler ýa-da Lýuteriň döwründäki papistler ýaly, atalary nähili ynanan bolsalar şolar ýaly ynanmaga we nähili ýaşan bolsalar şolar ýaly ýaşamaga kanagat etdi. Şonuň üçin din ýene-de formalizme öwrüldi; ýygnaq Hudaýyň Sözüniň nurunda ýöremegini dowam etdiren bolsa zyňylyp taşlanmaly bolan ýalňyşlyklar we yrmalar saklanyp, eziz tutuldy. Şeýlelikde, Reformasiýa tarapyndan ruhlandyrylan ruh kem-kemden ölüp gitdi, hatda Lýuteriň döwründe Rim ýygnaгыnda nähili özgertme zerur bolan bolsa, protestant ýygnaqlarynda hem şonça diýen ýaly özgertmä mätäçlik döräpdi. Şol bir dünýäpazarlyk we ruhy maýylyk, adam pikirlerine edil şonuň ýaly hormat goýmak, hem-de Hudaýyň Sözüniň taglymatlarynyň ýerine ynsan nazaryýetlerini goýmak bardy.” Beýik Jedel, 297.

Eger hakykatyň taryhyň dowamynda barha açylyp ösdürilýändigini hakykaty ykrar edilmese, onda bu soňky nesilde berlen islendik täze ýagtylygyň ähmiýetini tanamak hakykatdan hem mümkin bolman biler. Adam bir gezek “hakykatyň” ösüşli häsiýetine düşünmegini goýanda, ol awtomatik ýagdaýda däp-dessurlara, adatlara we ýykylan ynsan ýolbaşçylygyna bil baglap başlaýar.

Milliriň ulanan usuly, resullardan başlap başlanan Mukaddes Kitap hakykatynyň ösüşine şaýatlyk edýän, bütin pygamberlik çyzygynyň içinden geçýän bir ýolbelgisidir. Şeýle-de bolsa, Millir bilen görkezilen şol ýolbelgide, ahyrda özüne laýyk bir garşylygyny talap edýän bir başlangyç tapýarys. Köp adamlar bu hakykatlara hiç wagt düşünmeýärler, ýöne Şeýtan üçin beýle däl.

Şeýtan gökdeki gozgalaňyndan bäri hakykata we onuň ösüşine garşy durup gelýär. Taryhyň içinde bu ýagdaý, reformaçylar Mukaddes Kitaby nädip öwrenmelidigine aýdyň düşünişip başlanynda,

belli bir derejä ýetende, Şeýtan hemişe edişi ýaly hereket etdi-de, galplyklary hödürledi. Onuň hakykaty galplaşdyrmak işiniň taryhy subutnamalary Ribera we Louis de Alcazar ýaly iezuýtleriň öz galp usulyýetini aýratynlykda Ylham kitabyna garşy gönükdirendigini görkezýär. “Preterizm” diýlip atlandyrylýan bozulan usulyýet ikinji we üçünji asyrlarda şol ýalan usulyýetiň iki esasy wekili bilen başlady. Olaryň biri Keýsariýaly Eusebiýdi (260–339), beýlekisi bolsa Pettauly Wiktorinidi (takmynan 304-nji ýylda aradan çykan). Bu irki taryhy şahslaryň ikisi hem Ylham kitabynyň Rim imperiýasynyň döwründe, meşhur zalym imperator Nero ýaly taryhy şahslar döwründe ýerine ýetirilendigini öňe sürýän usulyýeti wagyz etdiler.

On dokuzynjy asyrdan Birleşen Patyşalykdan bolan John Darby (1800–1882), ozal belläp geçen Scofield Reference Bible diýlip atlandyrylýan Troý atly at Bibliýasynyň aşakdaky belliklerine hem girizilen başga bir şeýtany usulyýeti öňe sürdi. “Dispensationalizm” taryhy we Hudaýyň adamzat bilen özara gatnaşygy aýratyn döwürlere, ýagny Hudaýyň Öz meýilnamasyny dürli usullar bilen dolandyryýan “dispensasiýalara” bölýän teologik çarçuwadyr. Muny şu ýerde belläp geçýäris, çünki bu, Darbynyň öz şeýtany pikirlerini ýaýradan şol bir sebitden çykan sesler arkaly Future for America hereketine girizilen ýalanlaryň biridir. Future for America-a hüjüm eden Darbynyň pikirleri, Fransuz ynkylybynda şekillenene şol bir anarhiýany we Sodom bilen Gomorranyň mysalynda görkezilen şol bir azgynlygy öňe sürýän häzirki döwürdäki “woke” diýlip atlandyrylýan hereketiň pelsepesi bilen utgaşdyrylyp getirildi.

Häzirki zaman Adwentizminiň teologlary häzirki wagtda Mukaddes Kitabyň hakykatlaryny böleklere bölüp seljermek üçin, Mukaddes Kitaby hem-de Pygamberlik Ruhuny gowşatmak we inkär etmek maksady bilen ulanyýan iki taraply bibliýa düşündiriş ulgamyna daýanýarlar. Olar adamlary ýa bibliýa dilleriniň hünärmenleri, ýa-da bibliýa taryhynyň hünärmenleri hökmünde kesgitleýärler. Şeýlelikde, häzirki döwürüň Adwentizm teologlary Laodikýa Adwentizminiň akyllaryny ýa Hudaýyň Sözüni ýykylan adamyň taryha düşünişine görä düşündirmek, ýa-da ýykylan adamyň dile düşünişine görä düşündirmek arkaly dolandyryýarlar. Häzirki wagtda seniň okaýan habaryňa hüjüm etmek üçin köplenç ulanylan ýalňyşlygyň bu döwrebap görnüşleri, Fransuz ynkylybynyň nyşanlylygyny göz önünde tutanymyzda, şu makalalarda has giňişleýin beýan ediler. Şeýtan diridir, we ol öz wagtynyň gysgadygyny bilýär. Milleriň düzgünleriniň iň soňky düzgüni, on dördünji düzgün, aşakdaky abzas bilen tamamlanýar.

“Mekdeplerimizde öwredilýän ylahyýet hemişe haýsydyr bir mezhep ynanç beýanyna esaslanýar. Boş aňy alyp, oňa şu hili zatlary siňdirmek mümkin bolup biler, ýöne bu hemişe takallyga getirip çykarar. Azat pikirli akyly hiç haçan başgalaryň garaýyşlary bilen kanagatlanmaz. Men ýaşlara ylahyýetden mugallym bolan bolsam, ilki bilen olaryň ukybyny we aňyny öwrenerdim. Eger bular gowy bolan bolsa, men olara Mukaddes Kitaby özleri üçin öwrederdim we olary dünýäde ýagşylyk etmek üçin azat edip ugradardym. Emma eger olarda akyly bolmadyk bolsa, men olary başga biriniň aňy bilen möhürlärdim, maňlaýlaryna “takal” diýip ýazardym we olary gul hökmünde ugradardym!” William Miller, Miller’s Works, 1-nji tom, 24.

Ylham berýän Ýahýa ýaşan döwürinden soňky döwürde we Reformasiýa günlerinde Şeýtan hakyky Mukaddes Kitaba esaslanýan seljermäni bulaşdyrmak we ýok etmek üçin ýalan

pygamberlik usulyýetini işjeň suratda döredýärdi. Bu taryhy hakykatlarda käte gözden syropyrylýan zat şudur: şol şeýtany usulyýetleriň hemmesi başga hiç bir kitaba däl-de, hut Ylham kitabyna gönükdirilipdi. Şol şeýtany bulaşyklygy ýaýradyjylaryň hersiniň mowzугy şol kitapdy. Ylham kitaby hemişe Şeýtanyň nyşany bolup gelendir. Şeýtan onuň garşy söweşmeli kitabynyň hut Ylham kitabydygyny bilýär. Bu hakykaty tananymyzda, onda başga bir görünmeýän hakykaty hem tanap bileris; ol başga bir möhüm hakykat tarapyndan örtülendir.

Iýezuiteriň ýalan metodologiýasy Rim ybadathanasynyň papasynyň Mukaddes Kitap pygamberligindäki antihristdigine aýyk düşünilmeginiň önüni almak üçin niýetlenipdi. Protestant özügertijileriniň her biri bu hakykaty tanamaga we anyk kesgitlemäge geldi. Şonuň üçin, geçmişde Ribera we Louis de Alcazar ýaly adamlaryň dogry taryhy söz arkaly hem neşirleriň üsti bilen köpçülige ýetirilen mahaly, Ribera we Louis de Alcazar ýaly adamlaryň taryhy “günä adamy” barada dogry düşüňjäniň önüni almak üçin edilýän şeýtany tagallalary görkezmek maksady bilen ulanyldy. Bu şeýtany metodologiýalaryň girizilmeginiň maksadyny paş edýän ýazma ýa-da dilden berlen şaýatlyklar öz beýan edýän çäginde dogrudyr, emma Şeýtan diňe antihristi Rim papasy hökmünde kesgitleýän biblik subutnamalary däl, ondan hem artygyny ört-basyr etmäge synanyşýardy.

Ylham kitabynyda bu ýalan Mukaddes Kitap düşündiriş ulgamlarynyň — sany alty, alty, alty bolan adam baradaky mowzугyň daşynda duran ulgamlaryň — döreden bulaşyklygy bilen örtülip goýlan hakykatlar bar. Şol hakykatlaryň biri, ýedi ybadathana özleriniň in doly ösüşinde düşünilende aňladylýan hakykatdyr. Ýedi ybadathananyň içinde, 2001-nji ýylyň 11-nji sentýabrynda başlanan we Ýekşenbe kanuny krizisi bilen tamamlanýan taryh barada göni sözleýän hakykatlar bar. Şeýtan bu ýagtylygy gömülü saklamaga çalyşdy, we ol Ylham kitabynyda ýerleşýän hakykatyň birnäçe gymmatly dürlerini — diňe Rim papasyny antikrist hökmünde anyklamagy däl — garaňkylatmak üçin şeýtany usullary oýlap tapdy.

538-nji ýylda “günäniň adamy” aýan edilmezinden ön, Eusebius we Victorinus ýaly adamlar papalyk häkimiýetiniň ýüze çykyşyny örtbas etmek maksady bilen Ylham kitabyna hüjüm etdiler. Taryhyň soňraky döwründe Mesih Tiýatira beren wadasyny ýerine ýetirdi-de, reformasiýanyň ertir ýyldyzyny (Wycliffe) çykardy; şondan soňra Şeýtan hem öz şeýtany işini goramak we dowam etdirmek üçin iki görnükli taryhy şahsyýeti ön çykardy. Synag möhletiniň ýapylmagynyň önüsyrynyda, Ylham kitabynyň syrunyň açylyp aýan bolmagy bilen in ýokary nokadyna ýetýän hakykatyň önüsi ugrunda uzağa çeken uruş, Milleriň hiç haçan tanamadyk, White uýa-da tanamadyk ýedi ýygnak baradaky nury öz içine alýar; emma Milleriň hem, Pygamberlik Ruhunyň hem täze nury goldaýandygyny aňsatlyk bilen görkezmek bolýar, çünki täze nur köne nura hiç wagt garşy gelmeýär.

“Bizde hakykatyň bardygyny hakykatdyr, we sarsdyrylyp bilinmejek garaýyşlara berk ýapyşmalydyrys; emma Hudaýyň iberip biljek her bir täze nuruna şübhe bilen garamaly däldiris-de: Aslynda, şu wagta çenli kabul eden we ornaşan köne hakykatymyzdan başga hiç hili goşmaça nuruň gerekdigini görüp bilemzok, diýip aýtmaly däldiris. Biz şu garaýyşda galýarkak, Hakyky Şaýadyň şaýatlygy öz ýagdaýymyza şu ýazgarmany ulanýar: ‘Özüniň betbagt, biçäre, garyp, kör we ýalaňaçdygyny bilmersiň.’ Özlerini baý, mal-mülkde artan we

hiç zada mätäç däl diýip duýýanlar, Hudaýyň önündäki hakyky ýagdaýlary babatda körlük ýagdaýyndadyrlar, we muny özleri bilýän däldirler.” Review and Herald, August 7, 1894.

Täze nury synag etmegiň esasy ölçegi onuň ornaşan hakykata garşy gelýändigini ýa-da gelmeýändigini hem-de esas goýujy hakykatlary goldaýandygyny ýa-da goldamaýandygyny kesgitlemekdir.

“Haçan-da Hudaýyň güýji hakykatyň nämedigi barada şaýatlyk edýän bolsa, şol hakykat hemişelik hakykat hökmünde durmalydyr. Hudaýyň beren nuruna garşy gelýän soňraky çaklamalara ýol berilmeli däl. Adamlar Mukaddes Ýazgynyň olar üçin hakykat bolup görüň, emma hakykat däl düşündirişleri bilen orta çykarlar. Şu döwür üçin hakykaty Hudaý ynanjymyza esas hökmünde bize berdi. Hakykatyň nämedigini Ol Özi bize öwretdi. Biri turar, soň ýene beýlekisi, Hudaýyň Öz Mukaddes Ruhunyň aýdyň subut etmesi arkaly beren nuruna garşy gelýän täze nur bilen çykar.” Selected Messages, book 1, 162.

Şeýtan, Ýahýanyň onuň içindeki habarlary ýazga geçiren wagtyndan bäri, Ýlham kitaby hüjüminiň nyşany edip gelýär. Isa şeýle diýdi:

Emma gözleriňiz bagtlydyr, çünki olar görýärler; gulaklaryňyz hem bagtlydyr, çünki olar eşidýärler. Çünki size dogrusyny aýdýaryn: köp pygamberler we dogruçyl adamlar siziň görýän zatlaryňyzy görmegi arzuw etdiler, emma görmediler; siziň eşidýän zatlaryňyzy eşitmegi hem arzuw etdiler, emma eşitmediler. Matta 13:16, 17.

Görmek we eşitmek bilen baglanyşykly bereket — Isa Mesihniň Wahýysynyň habaryna düşünmek bereketidir. Ýahýa habary görýän we eşidýän “soňky günlerdäki” adamlary wekil edende, ol perişde Jebraýyla ybadat etmek üçin önüne ýykyldy, emma Jebraýyl dessine Ýahýa muny etmezligini duýdurdy.

Men Ýahýa bu zatlary gördüm we eşitdim. Men eşidip, görüp bolanymdan soň, maňa bu zatlary görkezýän perişdäniň aýaklarynyň önünde ybadat etmek üçin ýykyldym. Şonda ol maňa şeýle diýdi: “Beýtme, çünki men seniň bilen, pygamber doganlaryň bilen hem-de bu kitabyň sözlerini saklaýanlar bilen bile hyzmatkärdirin; Hudaýa ybadat et.” Ýlham 22:8, 9.

Gabriel bilen John ikisi hem diňe Ýaradyja ybadat etmeli bolan ýaradylan barlyklardyr. Dünýäniň ahyrynda ýene-de jar edilende, angels-i hem goşmak bilen, köp pygamberler we dogruçyl adamlar Ýarygijäniň nalyşynyň habaryny “görmegi” we “eşitmegi” arzuw edipdirler.

Mesih şeýle diýdi: “Siziň gözleriňiz bagtlydyr, çünki olar görýär; gulaklaryňyz hem bagtlydyr, çünki olar eşidýär. Çünki size dogrusyny aýdýaryn: köp pygamberler we dogry adamlar siziň görýän zatlaryňyzy görmek isläpdirler, emma görmändirler; siziň eşidýän zatlaryňyzy eşitmek isläpdirler, emma eşitmändirler” [Matta 13:16, 17]. 1843 we 1844-nji ýyllarda görülen zatlary gören gözler bagtlydyr.

“Habar berildi. We döwrüň alamatlary ýerine ýetirilýändigini sebäpli, bu habary gaýtalap ygylan etmekde hiç hili gijä galma bolmaly däl; jemleýji iş ýerine ýetirilmelidir. Gysga wagtyň içinde beýik bir iş amala aşyrylar. Tiz wagtdan Hudaýyň bellemegi bilen şeýle bir habar berler welin, ol güýçli bir nida öwürler. Şonda Daniýel öz paýyna düşen ýerde durup, şaýatlygyny

berer.” Manuscript Releases, 21-nji tom, 437.

Adalatly adamlar (Ýahýa) we olaryň hyzmatdaş gullukçylary (perişdeler) görmegi arzuw eden zat, ýer ýüzüniň Hudaýyň şöhraty bilen ýagtyldyljak Adventizmiň ahyrynda Ýarygije Çagyryşynyň ahyrky ýerine ýetmegidi. Soňky ýagyşdaky şol kuwwatyň iň soňky beýany Isa Mesihniň Ylhamynyň möhüriniň açylmagy arkaly amala aşyrylýar.

Bu gutulyş hakynda pygamberler derňäp we yhlas bilen agtaryp gördüler; olar size gelmeli bolan merhemet barada pygamberlik etdiler. Olar özlerinde bolan Mesihniň Ruhunyň önünden şaýatlyk eden Mesihniň jebir-jepalaryny we şondan soň gelmeli şöhraty haýsy zamany ýa-da nähili zamany görkezýändigini agtaryp gördüler. Olara aýan edildi: olar bu zatlar bilen özlerine däl-de, bize hyzmat edipdirler; şol zatlar indi gökden iberilen Mukaddes Ruh arkaly size Hoş Habary wagyz edenler tarapyndan size ygılan edilendir; bu zatlara perişdeler hem nazar aýlamagy küýseýärler. Şonuň üçin aklyňyzyň bilini guşap, paýhasly bolup, Isa Mesih aýan edilende size getirilmeli merhemete ahyra çenli umyt baglaň. 1 Petrus 1:10–13.

Pygamberler, salyh adamlar we perişdeler, “merhemetiň” ýa-da Hudaýyň gudratynyň, Gijeki Çagyryşyň soňky berjaý bolşunda dökülýän wagtda ýaşamagy arzuw edipdirler. Şol “merhemet” — Hudaýyň ýaradyjy gudraty — Isa Mesihniň Ylhamy açylyp berlen mahaly adamlara ýetirilýär. Şeýtan Hudaýyň ýaradyjy gudratyny Öz halkyna ýetirmegiň ýolunyň Ylham kitabynda açylyp berlen habar arkaly amala aşyrylýandygyny bilýär; şonuň üçin hem ol Ylham kitabynda ýerleşýän nury bulaşdyrmak, basyp ýatyrmak we örtbas etmek ugrunda iň ýokary tagallasyny edip gelendir. Şol nur diňe günä adamsyny anyklamak bilen çäklenmeýär, çünki bu hakykat asyrlar ozal ähli protestant reformaçylary tarapyndan doly delillendirilipdi.

Men Rebbiň gününde Ruhda boldum; hem-de arkamdan surnaý sesine meňzeş beýik bir ses eşitdim. Ol şeýle diýýärdi: «Men Alfa we Omega, birinji we ahyrky; görýän zatlaryňy kitaba ýaz-da, ony Aziýadaky ýedi ýygnaga iber: Efese, Smyrna, Pergama, Týatira, Sardise, Filadelfiýa we Laodikeýa». Men meniň bilen gepleýän sesi görmek üçin öwrüldim. Öwrülip, ýedi altyn şemdany gördüm; ýedi şemdanyň ortasynda bolsa, aýagyna çenli uzyn geým geýnen, göwsüniň daşyndan altyn guşak guşanan, Ynsan Ogluna meňzeş Biri durdy. Onuň kellesi we saçlary ýüň ýaly, gar ýaly akdy; gözleri bolsa ot alawyna meňzeýärdi. Aýaklary ojakda gyzdyrylan nepis бүрүнje meňzeýärdi; sesi bolsa köp suwlaryň sesine meňzeýärdi. Onuň sag elinde ýedi ýyldyz bardy; agzyndan ýiti iki ýüzli gylyç çykýardy; ýüzi bolsa bütün güýji bilen şöhle saçýan gün ýalydy. Men Ony görenimde, öli ýaly bolup, aýaklarynyň önüne ýykyldym. Ol sag elini üstüme goýup, maňa şeýle diýdi: «Gorkma; Men birinji we ahyrky. Men diri Olamyn; Men ölüpdim, ine, baky-bakydan diri ýaşaýaryn, Amin; dowzahyň we ölümiň açarlary Mendedir. Indi gören zatlaryňy, bar bolan zatlary we mundan soň boljak zatlary ýaz». Ylham 1:10–19.

Adventizm “taryhyçylyk” usulyýeti goldap duran döwründe, Ylham kitabyndaky ikinji we üçünji baplarda agzalýan ähli ybadathanalaryň soňky ybadathanada gaýtalanýandygyny ykrar edýärdi. Gynansak-da, on dokuzynjy asyryň ahyrynda Şeýtan eýýäm Adventizmiň gözlerini mukaddes usulyýete, “pygamberligiň beýik hakykatlarynyň amanatçylary” hökmünde öz jogapkärçiliginiň aýrylmaz bölegi bolan goraga we amala geçiriş tejribesine ýumup başlapdy. Usulyýet Adventizmiň

içinde bir tarapa süýşürilip barýan wagtynda hem, mukaddes usulyýeti ulanýanlar henizem bardy. Biz Patmosyň Görüjisiniň Hekaýasy atly kitaby, ähli ybadathanalary Laodikiýanyň taryhyna degişli edip ulanmagyň pygamberligiň dogry bir tathigdydygyny görkezýän şaýat hökmünde ulanýarys. Aşakdakylary meniň ýüzlenýän pikiri görkezýän şol kitapdan alnan bölekler düzýär.

“Mesihniň ikinji gezek gelmeginden öňki soňky ýygnaçda Efesiň, Smyrnanyň we Pergamosyň tejribesi gaýtalanjak bolşy ýaly, Týatiranyň taryhy hem soňky nesilde öz garşylygyny tapar diýip ýatda saklamak gerekdir.” Stephen N. Haskell, *Story of the Seer of Patmos*, 69.

Haskell ilkinji dört ybadathananyň tejribesiniň gaýtalanýandygyny, ýa-da onuň aýdyşy ýaly, “ahyryky nesilde öz laýyk gabat gelmesini tapjakdygyny” dogry görkezýär.

„Ol synagy ulanyp gördi, emma olaryň hemmesi dünýäniň Öz Halasgärini garşylamaly döwri hökmünde 1843-nji ýyla gönükdirilýärdi. Mesihniň ilkinji gelişi wagtyndaky halkyň ýagdaýy indi ýene-de gaýtalandy.“ Stephen N. Haskell, *Story of the Seer of Patmos*, 75.

Haskell William Milleriň 1843-nji ýyly Mesihniň Ikinji Gelişi diýip kesgitlemegi barada aýdýardy we ilkinji gelişiň şertleriniň Milleritleriň döwründe gaýtalanandygyny görkezýär. Haskell dogrydy, we Uayt uýam Milleriň özüniň Ýahýa Çokundyryjy tarapyndan şekillendirilendigini tassyklaýar.

“Çöwündiriji Ýahýa Isanyň birinji gelişi öňünden jar edip, Onuň geline ýol taýýar edişi ýaly, William Miller hem-de oňa goşulanlar hem Hudaýyň Oglunyň ikinji gelişini jar etdiler.” *Early Writings*, 229.

Haskell hatda Pergamosyň taryhynyň dowamynda (hristiançylygyň butparazlyk bilen ylalaşyga barmagyny aňladýan üçünji ybadathananyň döwründe) başynjy ybadathana bolan Sardisiň taryhynyň gaýtalanyp görkezilendigini hem belleýär.

“Pergamosyň taryhynda şeýle bir döwür boldy welin, hristiançylyk butparazlygyň öldi diýip oýlandy; emma hakykatda, daşyndan ýenlen ýaly görünýän din ýeniji bolupdy. Çokundyrylan butparazlyk ýygnaç girdi. Sardisiň günlerinde bu taryh gaýtalandy.” Stephen N. Haskell, *Story of the Seer of Patmos*, 75, 76.

Sardis şeýtanly papalygyň ýalanlaryna garşy oýanyp, garşy çykan Reformasiýa döwrüniň ybadathanasy bolupdy; emma olaryň işi tamamlanmanka, olar eýýäm Rime dolanyp başlamyşdylar. Olar Pergamos ybadathanasy ýaly papalygyň öldi diýip pikir etdiler, emma hakykatda ol henizem diri eken. Haskell hem galyndy ybadathanasynyň üstüne “ähli geçen asyrlaryň ýygnaç şöhleleriniň” saçýandygyny belleýär.

“Şu soňky ybadathanaň — galyndynyň — üstüne geçmiş ähli asyrlaryň üýşen şöhleleri saçýar.” Stephen N. Haskell, *Story of the Seer of Patmos*, 69.

Men Haskell ýedi ýygnaçyň üsti bilen görkezilen ilerleýji taryhyň gadymy Ysraýylyň taryhynda-da ýerine ýetendigini tanady diýemok, ýöne ol “geçen ähli asyrlaryň jemlenen şöhlesi”niň “iň soňky ýygnaçyň” üstünde “şöhle saçýandygyny” ýazanda, elbetde şol hakykaty goldaýar. Gadymy Ysraýyl “geçen asyrlaryň” “şöhlesine” girýär. Şeýle hem, ol ýedi ýygnaçyň nyşanlylygyny gadymy Ysraýylyň taryhynda tanamak üçin zerur bolan ýörelgeleri goldaýan

bolsa-da, şol nyşanlarda beýan edilen meňzeşlikleri nähili çuňlukda tanandygyny men anyk aýdyp bilemok. Şeýle-de, onuň ýedi ýygnagyň üsti bilen görkezilen taryhlaryň has-da möhüm bir tarapyny — biziň barýan tarapymyzy — tanamandygyny men anyk bilýärim.

Bu hakykata indiki makalamyzda ýüzleneris.